

MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

SPRÅK OCH SPRÅKUTVECKLING FÖR ELEVER I FÖRSKOLEKLASS

Vilka språkutvecklande metoder och aktiviteter tar personalen med in i klassrummen?

LINDA ALBORNOZ & LINA ERICSON

Akademien för utbildning, kultur och kommunikation
Pedagogik
Självständigt arbete - Förskolepedagogiskt område
Grundnivå: 15 hp.

Handledare: Tuula Vuorinen

Examinator: Staffan Stranne

Termin 7

År: 2019

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

Akademien för utbildning
kultur och kommunikation

Självständigt arbete

Kurskod: PEA098 15 hp

Termin: 7 År: 2019

Linda Alborno & Lina Ericson

Språk och språkutveckling för elever i förskoleklass- Vilka språkutvecklande metoder och aktiviteter tar personalen med in i klassrummen?

Language and Language Development for pupils in preschool class- What language-developing methods and activities do the staff bring into the classrooms?

Årtal: 2019

Antal sidor: 43

Denna studie utgår ifrån ett sociokulturellt perspektiv och syftet var att synliggöra vad förskoleklasspersonalen använder för metoder och aktiviteter för att främja elevernas språk och språkutveckling. För att genomföra studien användes en kvantitativ enkätstudie med mestadels slutna frågor men även några öppna frågor. Enkäten skickades ut till personal som arbetar i förskoleklass. Enkätfrågorna sorterades utifrån vilken av studiens frågeställning de tillhörde och svaren analyserades med hjälp av beskrivande statistik. Resultaten visade att personalen i förskoleklass bland annat använder sig av Bornholms modellen, grupp- och par arbeten samt ljudlekar för att främja elevers språk och språkutveckling i förskoleklass. Flera av personalen använder samma metoder. Även på de öppna frågorna var det flera av respondenterna som beskrev liknande aktiviteter och metoder.

This study is based on a socio-cultural perspective and the purpose was to show what the preschool class staff using for methods and activities to promote the students' language and language development. To carry out the study, a quantitative survey was used with mostly closed questions but also some open questions. The questionnaire was sent out to staff working in preschool classes. The questionnaires

were sorted on the basis of which of the study's question they belonged to and the answers were analyzed, using descriptive statistics. The results showed that teachers in the preschool class, among other things, uses the Bornholm model, group and couple work as well as sound plays to promote pupils' language and language development in preschool class. Several of the teachers use the same methods. Even on the open questions, several of the respondents described the similar activities and methods.

Nyckelord: Barn, Elever, Förskoleklass, Kommunikation, Språk, Språkutveckling

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Begreppsdefinitioner	2
1.2 Syfte	2
1.3 Frågeställning	2
2. Bakgrund.....	2
2.1 Litteratur	3
2.1.1 Samlärande	3
2.1.2 Språket	4
2.1.3 Kommunikation.....	5
2.1.4 Läsning.....	6
2.2 Tidigare forskning.....	7
3.1 Det sociokulturella perspektivet	9
4. Metod	10
4.1 Datainsamling	10
4.2 Urval.....	11
4.3 Genomförande	12
4.4 Etiska ställningstaganden.....	12
4.5 Reliabilitet och Validitet	13
4.6 Metodanalys.....	14
5. Resultat	17
5.1 Metoder för språk och språkutveckling	17
5.2 Vikten av att arbeta med språkutvecklande metoder och aktiviteter i förskoleklass.....	19
6. Analys och diskussion.....	22
7. Slutsats	27
8. Fortsatta studier	27
Referenslitteratur	28

Bilaga 1 Missivbrev

Bilaga 2 Brev till rektorer

Bilaga 3 Enkät

1. Inledning

Denna studie beskriver personalens arbete med språk och språkutvecklande aktiviteter och metoder i förskoleklassen. Vi som undersökare vill ta reda på hur personalen arbetar för att stimulera och främja barns språkutveckling. Språket är nära kopplat till lärande och identitetsutveckling och för att utveckla sin språkliga förmåga är möjligheter till att få läsa, samtala och skriva viktiga aktiviteter för eleverna, såväl enskilt som i interaktion med andra (Skolverket, 2018). Även det sociokulturella perspektivet, som vi valt att ha som grund till denna studie, ser på språk och identitetsutveckling som sammankopplat. Genom att människor delar erfarenheter och kunskaper med varandra öppnar vi upp oss för utveckling och lärande (Säljö, 2017).

Enligt grundskolans läroplan (Skolverket, 2018) ska undervisningen i förskoleklassen ta tillvara elevers nyfikenhet, samt ge dem möjlighet att utveckla sitt intresse och förmåga att kommunicera med både tal- och skriftspråk. Genom att ge eleverna möjlighet att få lyssna på, läsa, skriva och samtala om både skönlitteratur men även andra typer av texter och händelser kan elevernas intresse och förmåga utvecklas (Skolverket, 2018). Personalen i förskoleklass ska arbeta för att stimulera elevers allsidiga lärande och utveckling. Undervisningen ska bidra till progression och kontinuitet i elevernas utveckling och lärande, samt förbereda dem för fortsatt utbildning. Förskoleklassens värdegrund bygger på skolans syfte att tillägna sig samt utveckla kunskaper, där skolans uppdrag är att gynna alla elevers livslånga lust att lära. Enligt skollagen (2010:800) ska barns utbildning inom både fritidshem och skola vara likvärdig oavsett var den sker i landet. Däremot innebär inte en likvärdig utbildning att undervisningen ska utformas likadant i hela landet eller att skolans resurser fördelas lika. Målen kan nås på olika sätt och det är skolans uppdrag och ansvar att ta hänsyn till alla elevers behov och förutsättningar. Därmed behöver inte undervisningen ske exakt likadant i landets alla skolor (Skolverket, 2018).

I det sociokulturella perspektivet ses inte kunskap som något som överförs i interaktion med andra, utan det är något vi alla tillsammans är delaktiga i (Säljö, 2017). Samtidigt är det enligt det sociokulturella perspektivet viktigt att ta vara på elevers tidigare erfarenheter och kunskaper för att få ett gynnsamt lärande (Strandberg, 2006). Vilket även skrivs fram i läroplan för förskoleklassen. Tillsammans ska eleverna få möjlighet att lyssna, samtala, och framföra sina egna tankar och åsikter kring de områden som för eleverna känns bekanta (Skolverket, 2018). Därmed är denna studie relevant för att få syn på i vilken omfattning personalen arbetar med språkutvecklande metoder och aktiviteter, för att främja barns språkutveckling i förskoleklassen.

1.1 Begreppsdefinitioner

Den proximala/närmaste utvecklingszonen: Innebär att man får hjälp för att nå nästa utvecklingsnivå. Enkelt sagt, vad barnet kan göra utifrån eget kunnande, och vad barnet kan lära sig med hjälp av andra kunniga människor (Arnqvist, 2016).

Mediering: Medierande artefakter är olika hjälpmedel som tecken och verktyg, som vi människor använder oss av när vi löser olika problem eller när vi till exempel tänker (Strandberg, 2006).

Metakognitivt lärande: Beskriver det egna tänkandet. Det är när vi reflekterar och ifrågasätter vårt handlande som vi tänker metakognitivt och ökar själva förståelsen, samt få syn på lärandet och göra det medvetet (Gärdenfors, 2011).

1.2 Syfte

Syftet med den aktuella studien är att undersöka och öka kunskapen om vilka språkutvecklande metoder och aktiviteter som används i förskoleklass.

1.3 Frågeställning

- Hur beskriver förskoleklasspersonalen arbetet med språkutvecklande metoder och aktiviteter för att gynna barns språk och språkutveckling?
- Vilka språkutvecklande metoder och aktiviteter är viktiga att arbeta med enligt personalen i förskoleklass?

2. Bakgrund

Hösten 2018 blev förskoleklassen obligatorisk, vilket innebär att från det år barnet fyller sex år börjar det i skolan vid höstens terminsstart. Elever som går i förskoleklass har under ett läsår minst 525 undervisningstimmar. Syftet med undervisningen är att inspirera till mångsidigt lärande och utveckling. Personalen ska utgå utifrån den individuella elevens behov samt intressen och samtidigt utmana och uppmuntra eleven till nya kunskaper. Personalen ska erbjuda och undervisa eleverna på ett varierande arbetssätt och med olika uttrycksformer (Skolverket, 2019 A). Efter flera år av PISA-mätningar¹ som visat en negativ utveckling, kom 2015 års PISA-mätning och visade en positiv utveckling. Svenska elevers läsförståelse och matematik var på linjen eller

¹PISA: En internationell undersökning som organiseras av OECD som står för Organisation for Economic Cooperation and Development. PISA är en förkortning av Programme for International Student Assessment (Skolverket, 2019 B).

över genomsnittet. Även i naturkunskap hade det skett en positiv utveckling (Skolverket, 2019 B).

2.1 Litteratur

Språk är ett verktyg som bidrar till att människor kan tänka och lära tillsammans (Gibbons, 2018). Enligt det sociokulturella perspektivet ses språk som ett aktivt och kraftfullt teckensystem och tillsammans med andra uttrycksformer är det utvecklingsbart. Enligt det sociokulturella perspektivet utvecklar vi människor hela tiden nya sätt att uttrycka oss på i dagens moderna språk. Vygotskij såg å ena sidan språk och tanke som sammanflätade till varandra, men å andra sidan som två processer som var åtskilda. Genom att kommunicera med andra kan vi människor formas till tänkande individer. Det innebär att när vi tänker använder vi vår språkliga mediering (Säljö, 2017). Ur ett sociokulturellt perspektiv ses språket som det primära i all form av undervisning. Gibbons (2018) menar därför att det är viktigt att skapa lärandesituationer som ger en framgångsrik språkutveckling för eleverna. Författaren förklarar begriplig input på samma vis som Vygotskij beskrev den proximala utvecklingszonen, det vill säga att ge barnen tillgång till språk som ligger nivån över vad barnet precis klarar av. Samtidigt menar författaren att vuxna bör vara en stöttning till barnet så att det klarar av att bemästra den nya kunskapen. Författaren fortsätter beskriva att det är viktigt att ge barnen både begriplig output och en begriplig input, det vill säga att skapa aktiviteter där barnen måste använda språket för att förstå dess innebörd. Språket blir då mer bearbetat på djupet och barnen skapar en utvecklad dialog (Gibbons, 2018).

2.1.1 Samlärande

Tidigare nämndes begreppet proximal utvecklingszon som utvecklades av Vygotskij och innebär att när vi människor har kunskap inom olika områden, kan vi också lära oss andra nya kunskaper (Säljö, 2017). Proximal utvecklingszon som Vygotskij även benämnde som zonen för närmaste utveckling, beskriver vad barnet kan göra själv samt även med hjälp av en mer erfaren person. Till en början när barnet ska lära sig något nytt får det hjälp att bemästra olika situationer. Ju mer stöd, kunskaper och erfarenheter barnet får från en mer erfaren person, desto mer klarar det så småningom av att bemästra själv. Vygotskij menade alltså att i samspel med andra mer erfarna har barnen lättare att kunna genomföra saker än om de själva bara skulle gjort det på egen hand (Gibbons, 2018). I den närmaste utvecklingszonen får barnet hjälp av en vuxen till att nå sin nästa utvecklingsnivå. Med hjälp av en kompis eller vuxen kan barnet nå mer abstrakta nivåer av lärande. Personal eller föräldrar kan skapa en struktur för att kunna hjälpa barnet vidare till nästa utvecklingsnivå. Enligt Vygotskij lämnas barnet i sticket på en lägre kunskapsnivå, när barnet lämnas för att själv söka sina kunskaper. För att barnet ska kunna gå vidare i sin utveckling behöver det stöd och handledning av en vuxen (Bernerson, 2012). Det är förskoleklasspersonalens ansvar att planera och

realisera så att eleverna utvecklas och stimuleras utifrån sina egna förmågor. På så vis upplevs lärandet som givande och bidrar till att elevernas olika kunskaper utvecklas, samt att de lär sig bemästra fler och större självständiga uppgifter (Gibbons, 2018). Vygotskij betonade att barn behöver stöttning av kompetenta medmänniskor för att kunna förstå sin omvärld. Utveckling är något som sker under livets gång och inte bara något som definieras under barndomen. Det innebär att utveckling och lärande blir mänsklighetens naturliga process (Säljö, 2017).

2.1.2 Språket

Att personalen medvetet talar med eleverna kan bidra till att de utvecklar ett större ordförråd, vilket även leder till att eleverna då kan bli bättre läsare. Genom att arbeta med tankeställande frågor och även använda nya svårare ord kan utvidga elevers nyfikenhet och tankeförmåga. Att skapa grupp- eller parövningar där elever får samarbeta för att lösa problem i interaktionen tillsammans med varandra är värdefullt för språkutvecklingen. När människor tillsammans tänker och samtalar blir det på en högre nivå än vad det blivit om de arbetat individuellt (Gibbons, 2018).

Språket är ett verktyg vi människor använder oss av för att kunna uttrycka och förmedla våra tankar och erfarenheter. Men för att kunna skapa en förståelse för det vi vill förmedla krävs det att vi kan förklara (Gärdenfors, 2011). Att kommunicera med andra handlar om att skapa en mening för att kunna göra sig förstådd. Till exempel kan vi samtala om vad som skett under dagen och skapar då en förståelse av kunskap som kan bidra till en mängd olika meningsskapande sammanhang. Med både det verbala och icke-verbala språket kan meningsskapande ske i uttrycksformer som tal- och skriftspråk, bild, musik, film, dans, gester och miner. Förmågan att kunna tala är en del som är central i språkförmågan. Den är avgörande för barns tänkande och lärande och ligger även till grund för barns läs- och skrivutveckling (Gärdenfors, 2011). Därmed är det ett viktigt uppdrag för skolan att främja alla barn i deras utveckling av den talspråkliga förmågan.

Barnets språk används från början till kommunikation och är rent av socialt, men längre fram i barnets utveckling utvecklas ett egocentriskt språk². Det innebär att barnet helt enkelt talar högt med sig själv för att få en överblick och kunna förstå sina handlingar. Sedan när barnet blir lite äldre blir det egocentriska språket istället ett inre samtal, vilket kan hjälpa barnet att göra saker och ting mer begripliga. De flesta människor fortsätter att genom hela livet ha inre samtal med sig själva (Bernerson, 2012).

² *Det egocentriska språket*: När barnet pratar med sig själv för att kunna göra verkligheten och sin omvärld begriplig (Bernerson, 2012)

2.1.3 Kommunikation

Alla relationer vi människor har bygger på kommunikation, det vill säga hur vi överför våra budskap till varandra. Ordet kommunikation handlar om att något blir gemensamt. Vi använder oss av olika metoder när vi kommunicerar med människor beroende på budskapet vi vill förmedla, eller med vem/vilka och hur många vi vill samtala med. Exempelvis om kommunikationen ska ske med en personal kanske den sker via mail eller telefon, medan kommunikationen med en vän eller närstående kan ske via en kram eller ett fysiskt samtal. När vi har ett budskap vi vill förmedla är det viktigt att budskapet uppfattas på rätt sätt samt att det når ut till de personer vi vill förmedla det till. Kommunikation är något som hela tiden måste tränas på för att den ska fungera på ett bra sätt (Bernerson, 2012). För att lära sig ett språk handlar det i stor omfattning om att imitera. Däremot behöver barnet ha en förståelse för *hur* du gör, det vill säga en metakognition för att sedan kunna utveckla en metakunskap som skapas när barnet har en kunskap om *varför* (Gärdenfors, 2011).

Människor utvecklar olika former av kunskap beroende på hur de får uttrycka sig. Då meningsskapande är i en ständig rörelse är det viktigt att skapa meningsfulla lärandesituationer eftersom människor lär sig mer utifrån sina erfarenheter (Bjar, Liberg, 2003). Olika undersökningar påvisar att man kan förebygga läs- och skrivsvårigheter genom att leka med språket på ett lustfyllt och intressant sätt. "Bornholms-modellen" är ett arbetsverktyg som utvecklades i slutet av 1980-talet. Den används i både Sverige och Finland som en språkleksövning för att främja elevers språkutveckling. Modellen bygger på att eleverna först koncentrerar sig på vanliga ljud i omgivningen som sedan utvecklas till att de lär sig rim och ramsor. I sin tur leder detta till lek med meningar, ord och stavelser. Ett exempel är klapplekar, där eleverna klappar ord med händerna efter stavelser. Så småningom kan leken utvecklas till att klappa bokstäverna i ett ord. Sedan utvecklas leken vidare till att eleverna får leka med de enskilda språkljuden. Det är viktigt att börja med enkla ljud där eleverna ska lyssna efter första bokstaven. Efter att eleverna kan bemästra detta kan leken utvecklas ytterligare till att eleverna kan urskilja både första och sista bokstaven, och slutligen även urskilja bokstäverna i mitten av ordet. När eleverna har lärt sig och kan hantera dessa olika språklekar är de på väg att bemästra den sista delen i Bornholms modellen. Det innebär att de då ska kunna tolka det ord som bokstaveras, exempelvis b-o-k. Att leka med språkljud bidrar till en utveckling i förståelsen för språkets formsida, det vill säga förståelsen för samband mellan fonemen, språkljuden och bokstäverna (Hägström, 2003).

Att lyssna och därmed höra efter ljud kan uppfattas som något enkelt att göra. Gibbons (2018) menar att en grundläggande faktor för språkutveckling är att kunna lyssna. För att ett barn ska kunna använda språket så måste det ha hört och skapat sig en förståelse om ordet. Författaren fortsätter med att förklara att lyssna motsvarar läsandet, då de båda handlar om att förstå innebörden. Men ett aktivt lyssnande handlar inte bara om

att plocka ut fonem, utan det handlar även om att ha kunskap om den språkliga strukturen. Bland yngre barn kan lek med ord som att rimma vara en bra aktivitet för att utveckla en fonematisk medvetenhet. Den fonematiska medvetenheten behövs för att kunna koppla ihop bokstäver med språkljuden i skrivning och läsning. För att kunna förstå kodknäckaren i skriftspråket innebär det inte bara att kunna urskilja de språkliga fonemen utan det innebär även att barnet fått en förståelse för hur fonemen låter i det skrivna ordet. Därför är det viktigt att personalen samtalar om texter under läsaktiviteter, bland annat för att hjälpa eleven att förstå den text som har lästs samt för att bidra med lässtrategier till framtida texter (Gibbons, 2018).

2.1.4 Läsning

Eleverna i förskoleklassen är i början av att knäcka läskoden. Därför kan högläsning vara en bra för eleverna. Gibbons (2018) skriver att det är bra att läsa en och samma bok flera gånger, då eleverna kan stämma in i ord de känner igen samt att det ger eleverna en förståelse för skrivriktningen. Efter att ha läst en bok är det viktigt att sammanfatta texten för elevernas förståelse, antingen med hjälp av ord eller varför inte som en teater (Gibbons, 2018). Att barns tal- och skriftspråk är sammankopplade visade forskning redan under 1980-talet och i flera av de studier som gjordes användes Vygotskijs begrepp proximal utvecklingszon. Genom att arbeta utifrån ett metakognitivt lärande kan vi underlätta elevernas väg till skriftspråket. Att ha en språklig medvetenhet innebär att man har en metaspråklig förmåga, vilket har visat sig främja barns möte med skriftspråket (Arnqvist, 2016).

För att elevers språkutveckling ska stimuleras är det viktigt att personalen i förskoleklass arbetar med skriftspråket i klassrummet på ett lustfyllt sätt. För elever som har språksvårigheter med ordavkodning kan det innebära svårigheter i andra ämnen som till exempel matematik. Elevers brister i exempelvis matematik behöver inte bero på en matematisk brist utan kan i grunden vara en brist i avkodningen. Genom att låta eleverna läsa för att se om de förstått den alfabetiska principen³ kan personalen även se om eleven ljudat ordet långsamt eller ej. Häggström (2003) beskriver att om de fonologiska ljuden är långsamma eller att eleven plockar ut ord för ord belastas korttidsminnet, vilket medför en brist i att förstå texten. Häggström (2003) menar att läsning och ordavkodning är något som sker automatiskt och på en ortografisk nivå, vilket är den nivå som är den mest avancerade läsutvecklingsnivån. Alla nybörjarläsare ska försöka uppnå att komma till denna nivå och för en del är detta inget problem utan går per automatik. Men för andra kan det vara svårt och mycket arbete behöver läggas ner. Därmed är personalens roll av största betydelse för att undervisningen ska vara rätt utformad för att passa elevernas olika behov och nivå. Här finns det ingen speciell läsinlärningsmetod att rekommendera utan det är

³ *Alfabetiska principen*: Innebär att man förstår att bokstäverna är konstruerade symboler till våra språkljud (Häggström, 2003).

personalens professionalitet som spelar in. Det är personalens roll att ha kunskap om vilka olika läsinlärningsmetoder som behövs för olika elever och i olika situationer. Att skapa många läs- och skriverfarenheter gynnar elevernas läsfärdighet. Ger vi eleven chans till att läsa och skriva om sådant som intresserar eleven ökar även motivationen för läs- och skrivaktiviteter (Häggström, 2003).

Det står i läroplan för förskoleklassen (Skolverket, 2018) att eleverna ska skapas tillfällen för att lyssna, framföra sina egna tankar, ställa frågor och tillsammans samtala om texter. Därmed blir det personalens ansvar att skapa dessa situationer, just för att eleverna ska få öva på sitt språk och hur det kan uppfattas av och påverka en själv och andra. Läroplan för förskoleklassen (Skolverket, 2018) påpekar precis som övrig litteratur vikten i att arbeta med språkutvecklande aktiviteter som ordlekar med rim och ramsor, berätta texter, samt skapande med estetiska uttrycksformer. Språk innefattar mycket, både verbalt och ickeverbalt, en direkt eller indirekt handling, som med hjälp av kroppsspråk, rörelser, minspel, minnen, tankar och andra uttrycksformer yttrar sig. Det är personalens uppgift att ge eleverna dessa verktyg och inkludera språk i vardagen för att eleverna ska få goda förutsättningar för sin fortsatta språkutveckling (Engdahl, Ärlemalm- Hagsér, 2016).

2.2 Tidigare forskning

Talspråkutveckling hos barn är en mångfacetterad och komplex process. Den behöver ses ur ett systematiskt perspektiv som är verklighetsförankrat till abstrakta modeller kring hur barnets anatomiska, kognitiva och fysiologiska förutsättningar samverkar med barnets miljö samt kommunikationsbehov (Lacerda, 2012). Kratz (2011) synliggör mätningar som visar att de flesta svenska barn som deltog i PISA undersökningen når upp till grundläggande nivå när det gäller läsförmåga. Dock visade internationella mätningar som gjordes mellan 2001–2006 av PISA att svenska elevers starka och mycket starka läsförmåga hade sjunkit. I svenska grundskolan är den största utmaningen att alla elever utvecklar en god läsförmåga. Behovet av att kontinuerligt vidareutveckla språk-, läs- och skrivutvecklingen hos svenska elever redan i förskolan och förskoleklassen är viktigt (Kratz, 2011). Möjligheten till att kunna kommunicera är en nödvändig livskunskap i barn och ungas liv under de första tjugo åren. Det är kommunikationen som är kärnan till all social interaktion med andra. När barn lär sig kommunicera med andra bidrar det också till att de har enklare att interagera med omvärlden runt sig (Bain, James och Harrison, 2015).

Tidigare studier (Kratz, 2011) visar att språket kan undersökas på olika nivåer, vilka kan kopplas till olika former av fonologisk medvetenhet⁴. Att ha en förståelse för *hur* någonting sägs och inte bara *vad* som sägs innebär att man är medveten om språkets innehållssida och formsida, samt även fonologiskt medveten. Barn kan vara medvetna

⁴ *Fonem*: Ett språkljud som formar språket, olika ord är uppbyggda av olika fonem. Byter man ut fonemet *m* i mus mot *h* så ändras betydelsen och bildar ordet hus (Gibbons, 2018).

om *hur* ett ord ska sägas men samtidigt vara omedvetna i *vad* det är de säger. Därmed är det viktigt att barnen utvecklar sin metakognitiva förmåga för att de ska kunna kontrollera språkets innehållssida och formulera till dess formsida (Kratz, 2011). Genom att kartlägga elevernas tidiga språkliga och kognitiva förmågor kan personalen se vilka elever som kan ligga i en riskzon för en långsam utveckling av tal-, läs- och skriftspråket. Med hjälp av kartläggningen kan personalen ingripa och skapa förebyggande insatser som är viktiga för att förhindra negativa effekter i alla skolämnen (Kratz, 2011).

Att arbeta lekfullt med ljud och stavelser samt ord och satser är viktigt för att kunna knäcka läskoden. Samtidigt krävs det att eleverna får samtala om sina tankar och erfarenheter (Bruce och Sventelius, 2010). Kratz (2011) menar att fonologisk medvetenhet hos elever i förskoleklassen kan förebygga läs- och skrivsvårigheter och även ge dem en mer avancerad läsförmåga. Hon menar också att tidig läsning och en fonologisk medvetenhet är sammanflätat med varandra och därmed också till fördel om eleverna tidigt får kunskap och verktyg om den alfabetiska principen (Kratz, 2011). Att skapa situationer där eleverna får tala, utvecklar deras ordförråd samtidigt som de skapar sig en förståelse för olika ord, vilket även medför en rikare språkutveckling (Test, Cunningham, Lee, 2012). Att bearbeta texter kan göras på många olika sätt, detta för att eleverna ska få möjlighet till att uttrycka sig både i skrift och tal (Jönsson, 2007). Bruce och Sventelius (2010) belyser i en debatt att olika språkutvecklingsmetoder inte ska ställas mot varandra, utan istället användas tillsammans då de kompletterar varandra. Jönsson (2007) argumenterar för att elever behöver få uttrycka sig i konstnärliga uttrycksformer som exempelvis drama, lek och bilder, då olika uttrycksformer ger eleven fler möjligheter till att uttrycka sina tankar och känslor.

Läsning innebär inte bara att man kan läsa en text ensam. En ingångsväg till läsning kan vara att högläsa tillsammans och samtala om texten. När en text läses högt och eleverna tillsammans med personalen samtalar om texten, kan det bidra till att det skapas en förståelse och inspiration till den individuella språkutvecklingen och läslusten (Jönsson, 2007). Det språk och den lagring av ord som eleverna har med sig bidrar till att de har lättare för att avkoda olika ord i sin framtida läsning. Elevernas fonologiska medvetenhet de får genom att leka med språkljud hjälper dem att lättare kunna matcha språkljuden till ord när de lär sig att läsa (Test, Cunningham, Lee, 2012). Det är viktigt att beakta att lärande och läsning sker under en social process. Det innebär att varje enskild elev måste skapa sig en förståelse för vad läsning är och få kunskap i olika uttryckssätt kring texter som används i just deras klassrum (Jönsson, 2007). Långt innan barnet kan läsa har det påverkats av sin omgivning av informella skriftspråkliga socialiseringar. Tidigt skapar sig barnen en uppfattning om de skriftliga sociala regler som finns, vilket innebär att de förbereds inför skolans olika lärandemål och krav. Fonologisk medvetenhet har visat sig ha ett betydande samband med den tidiga läsinläringen. Tidigare studier visar vikten av att barns fonologiska träning bör ske redan i tidig ålder (Kratz, 2011). I en studie (Waldmann & Sullivan, 2017) visade det att ju bättre språklig förmåga barnen har, desto bättre förmåga och lättare har

barnen till att skapa längre texter med ett mer varierat ordförråd i sitt skapande. Den språkliga förmågan att kunna diskutera, lösa problem och samarbeta är också en central del för elevernas kunskapsutveckling inom andra skolämnen.

3. Teoretiska utgångspunkter

I avsnittet nedan presenteras det teoretiska perspektiv som legat till grund för studien, samt centrala begrepp.

3.1 Det sociokulturella perspektivet

Denna studie grundar sig på det sociokulturella perspektivet som teoretikern Lev Vygotskij utvecklat. Perspektivet utgår ifrån att lärande är något som ständigt pågår i alla olika situationer (Strandberg, 2009). I perspektivet ses lärande som något som sker i interaktion tillsammans med andra och inte bara enskilt (Säljö, 2011). I den sociala dialogen kan barnen möjliggöra det de inte förstått ensamma. Grundsynen Vygotskij hade var att det barnet kan göra idag tillsammans i interaktion med andra kommer vara morgondagens självständiga kunskap (Jönsson, 2007). Tillsammans med andra lär man sig inte bara vad man ska tänka utan även hur man ska tänka och i slutändan hur man ska kunna överföra den kunskapen i olika sammanhang (Gibbons, 2018). Det sociokulturella perspektivet påtalar vikten i att samspela med andra människor. Genom att dela erfarenheter och kunskaper och kommunicera med varandra kan vi människor bli mer öppna för att lära och utvecklas. Vygotskij såg inte samspel med andra som något som överför kunskap, utan det är något vi tillsammans är med och deltar i och skapar (Säljö, 2017). Vygotskij menade att om barn ska kunna förstå den värld som de lever i, är det viktigt att de får stöd från en kompetent vuxen. Utveckling är något som sker ständigt under livets gång och inte bara under barndomen. Därmed blir utveckling och lärande en naturlig process för mänskligheten. I denna studie kommer vi att använda begreppet proximal utvecklingszon och mediering. Det är begrepp som Vygotskij utvecklade och använde sig av för att beskriva hur människor med hjälp av mentala och materiella redskap kan utforska och förstå världen vi lever i. Vygotskijs syn var att språk är något som alltid finns med oss och hjälper till att tolka världen runt om oss tillsammans med de medierande redskapen (Säljö, 2017). Under livets resa sker en ständig utveckling och lärande och på så sätt blir det en naturlig process för oss människor. För att barn ska kunna förstå den värld de lever i är det viktigt att de får stöttning av kompetenta vuxna (Jönsson, 2007). Därför blir det i denna studie aktuellt att ta reda på hur personalen i förskoleklassens arbete ser på elevers språk och språkutveckling.

4. Metod

Då vi har valt att genomföra en enkätstudie, har vi möjlighet till att få många svar och från olika skolor (Bryman, 2018). Vi vill få en fingervisning om hur utbildningen för elever i dagens obligatoriska förskoleklass i Sverige kan se ut. Syftet med undervisningen i förskoleklassen är att inspirera mångsidigt lärande och utveckling (Skolverket, 2019 A). Fokus är därför i denna kvantitativa enkätstudie att få kunskap om vilka språkutvecklande aktiviteter och metoder som används i förskoleklass och hur personalen beskriver att de arbetar med dessa.

4.1 Datainsamling

För att kunna besvara vår frågeställning har vi valt att använda en kvantitativ metod med kvalitativa inslag. En kvantitativ metod kan användas både i intervjuer och enkäter och ger inte respondenten ett större utrymme till att själva uttrycka sina åsikter och tankar. I vår enkätstudie presenteras frågorna och svarsalternativen på ett enhetligt vis för alla respondenter och bidrar därmed till att resultatet blir förhållandevis lättolkat (Ejlertsson, 2005). Vi konstruerade enkäten i en webbsurvey. Bryman (2018) beskriver webbsurvey som så att man erbjuder tänkbara respondenter att besöka en webbaserad sida där de kan fylla i enkäten. Genom att vi använder en webbsurvey laddas respondenternas svar ner direkt till en databas och organiseras automatiskt. Detta bidrar till att vi enklare kan utläsa resultatet och slipper själva koda ett stort antal enkäter (Bryman, 2018). Vi valde att göra vår webbenkät på www.surveio.com. Vi ansåg att det var den bästa metoden för oss att göra frågorna direkt på webbsurvey-sidan. Eftersom det i en enkät (se bilaga 3) inte är någon som formulerar och intervjuar frågorna på plats, behöver den vara lätt att förstå och frågorna vara enkla att läsa och besvara. Enkäten bör därmed ha slutna frågor och inte vara för lång för att minimera risken att respondenterna tröttnar. En enkät med slutna frågor bidrar till att det blir enklare att bearbeta och ökar jämförbarheten i svaren. En enkät med slutna frågor kan också bidra till att respondenterna förstår frågorna lättare. Däremot kan det i en enkät vara svårt att få med respondenternas djupare och intressanta svarsalternativ, då de inte ryms i de förbestämda svarsalternativen (Bryman, 2018). Genom att vi använder slutna frågor är vi med och styr respondenternas svar, då vi anger svarsalternativen på förhand. Fördelen blir då att vi får användbara svar till vårt fortsatta arbete (Eliasson, 2018). Vi har i denna studie valt att skapa en del öppna frågor för att respondenterna ska få möjlighet till att utveckla sina svar. Vi har sammanställt frågor i enkäten till varje variabel, det vill säga till frågeställningen som vi vill ha svar på i vårt syfte. Eliasson (2018) förklarar att det är viktigt att förhålla sig till den teori som valts ut att studien ska utgå ifrån, vilket vi beaktat i arbetet med frågeenkäten.

Utifrån tidigare undersökning formulerades det 17 frågor till enkäten varav fyra var öppna frågor och resterande var slutna. Valet av att ha övervägande slutna frågor var som Bryman (2018) beskriver att det är enklare att svara på samt att det ökar

jämförbarheten mellan svaren, vilket leder till att det även blir enklare att bearbeta. Sex av de slutna frågorna var utformade utifrån en likertskala, där respondenternas attityder och beteenden mäts med hjälp av att svarsalternativen går från ”instämmer helt” till ”instämmer inte alls” (Bryman, 2018). Vi har ett horisontellt format på svarsalternativen där respondenterna får rangordna sin åsikt inom barns språk och språkutveckling (Bryman, 2018). Några av frågorna var personliga faktafrågor som ålder, utbildning, antal år inom förskoleklass, antal år inom utbildning och barnomsorg samt antal år de arbetat på sin nuvarande arbetsplats. De öppna frågorna inkluderades för att kunna få en bild av respondenternas tankar och åsikter kring barns språkutveckling. Respondenterna har fått möjlighet till att utveckla sina svar för att kunna skriva mer utförligt om hur och vilka metoder de använder i verksamheten, samt vad de diskuterar tillsammans med sina kollegor kring barns språkutveckling och språkutvecklande aktiviteter. Att ha variation bland frågorna ger ett luftigt intryck av enkäten, vilket Bryman (2018) poängterar kan minska bortfall av respondenter då det kan ge en känsla av att enkäten är lättsam och enkel att besvara. Vi har valt att hålla enkäten kortfattad då det visats att kortare enkäter har ett lägre bortfall (Bryman, 2018).

Tillsammans med vår handledare har vi reflekterat och analyserat och därmed fått hjälp att revidera samt omformulera enkäten för att utöka dess ytvaliditet⁵. Efter reflektion tillsammans med handledare har vi som undersökare kritiskt granskat och reviderat frågorna i enkäten.

4.2 Urval

Datinsamlingen har skett i två steg, inkluderat två skilda urvalsförfaranden. Denna studie har genomförts med ett riktat urval i en medelstor kommun i Sverige på 21 olika skolor samt på en social-nätverks-sida (www.facebook.com). Vi valde en hel kommun för att få möjlighet till att inkludera alla skolor oavsett om det var tät-, gles- eller landsbygdsområden eller mångkulturella och interkulturella skolor. Valet av respondenter var för att kunna se vilka språkutvecklande metoder och aktiviteter som personalen i förskoleklass arbetar med. Urvalskriteriet var att deltagarna skulle arbeta i förskoleklass. Oavsett om de var förskollärare, fritidspedagog, tidigare lärare, f-6 lärare, annan utbildning eller saknar pedagogisk utbildning, ville vi undersöka i vilken omfattning språkutvecklande metoder och vilka aktiviteter som används i förskoleklassen. Inledningsvis inkluderade vi samtliga som arbetar i förskoleklass i en medelstor kommun, för att kunna uppnå kursens riktlinjer gällande antalet besvarade enkäter. Vi var dock på grund av för få svar tvungna att utvidga vårt urval. Vi valde därför att dela vår webbsurvey på en social-nätverks-sida www.facebook.com i en grupp som heter *Pedagog i förskoleklass*. Urvalsgruppen tillhör fortfarande populationen för enkätstudien. Urvalsgruppen var tänkt att vara i en medelstor

⁵ *Ytvaliditet*: Innebär att måttet speglar innehållet i det aktuella begreppet. Ytvaliditet kan bedömas genom att exempelvis fråga andra personer om måttet fångar begreppet enligt deras åsikt (Bryman, 2018).

kommun i Sverige, men på grund av externt bortfall⁶ blev urvalsgruppen spridd i Sverige.

4.3 Genomförande

Inledningsvis kontaktade vi samtliga skolors rektorer via e-post där vi informerade om vilka vi är och vad vi ville undersöka (bilaga 2). Vi skrev missivbrevet direkt i mailet för att rektorn skulle kunna se och läsa det direkt. Vi bifogade även missivbrevet (bilaga 1) och en länk till vår enkät som vi sedan bad rektorerna att vidarebefordra till sina medarbetare inom förskoleklassen. Efter två och en halv veckas svarstid på enkäten var det bara sju respondenter som besvarat enkätstudien. Vi beslutade därför att sända en påminnelse till rektorerna om studien och dess syfte. Bryman (2018) beskriver att respondenterna kan behöva en påminnelse, vilket även ofta medför en högre svarsfrekvens. Efter påminnelsen fick vi in sex svar till, men antalet besvarade enkäter var fortfarande för låg relaterat till riktlinjerna för kursen om 30 besvarade enkäter. Vi valde därför att lägga ut enkätstudien på en social-nätverks-sida för personal i förskoleklass. En av de kontaktade skolorna återkopplade med att de ej hade någon förskoleklass. Av de 20 resterande skolor var det en rektor som återkopplade och bekräftade att han/hon skulle vidarebefordra till sina medarbetare. Missivbrevet vi bifogade var kort och sakligt där vi förklarade studiens syfte, enligt Ejlertsson (2005) rekommenderas detta.

På den sociala-nätverks-sidan skrev vi vårt missivbrev och förklarade varför just de personerna var viktiga för denna undersökning, samt delade vi även länken till vår webbsurvey.

4.4 Etiska ställningstaganden

Vi har i studien beaktat de etiska ställningstagandena, informationskravet där respondenterna har rätt till ett frivilligt deltagande och vi som undersökare ska delge vad studien syftar till för att respondenten ska kunna ta ett eget beslut om deltagande eller ej. Samtyckeskravet som innebär att respondenten själv väljer om han/hon vill delta i studien. Vår uppgift som undersökare är även att hålla oss till konfidentialitetskravet, som innebär att uppgifterna vi får till oss skyddas från obehöriga. Vi har även beaktat nyttjandekravet då vi informerat respondenterna om att den information vi får endast kommer att användas till den aktuella studien (Vetenskapsrådet, 2017). Vi har i ett missivbrev (bilaga 1) informerat alla deltagande i enkäten om att det insamlade materialet endast kommer användas inom ramen för vårt självständiga arbete och sedan raderas när resultatet publiceras på DIVA. Vi har informerat deltagarna om studiens syfte och att de är anonyma i studien.

⁶ *Externt bortfall*: När en person väljer att inte besvara enkäten (Ejlertsson, 2005).

4.5 Reliabilitet och Validitet

Reliabilitet⁷ handlar om pålitligheten i en mätning. Dock innefattar det tre viktiga ställningstaganden för att kunna säkerställa om måttet är reliabelt eller inte. Bryman (2018) beskriver de tre faktorerna som stabilitet, intern reliabilitet och interbedömarreliabilitet. I vår studie ser vi att måttets stabilitet är en viktig mätning för att kunna säkerhetsställa pålitligheten. Det innebär att samma mätning ska kunna mätas flera gånger och generera samma resultat. Den interna reliabiliteten är också viktig för studiens mätning då vi vill se om förskoleklasserna arbetar med liknande metoder och aktiviteter i arbetet med elevers språk och språkutveckling. Studien ska kunna mätas av flera personer som sammanställer de olika mätningarnas likheter, och det innebär att den har en intern reliabilitet. Interbedömarreliabiliteten är viktig för vår studie då det ska finnas samstämmighet mellan bedömarna och deras åsikter och tankar (Bryman, 2018). Vi har i denna studie mätt hur personalen i förskoleklass arbetar med språkutvecklande metoder och aktiviteter. Studien eftersträvar en hög reliabilitet. Om samma respondenter besvarar enkäten vid ett annat tillfälle är svaren detsamma. Vi ser helst inte att samma respondenter svarar olika på frågorna vid två skilda tillfällen, då detta innebär att reliabiliteten blir låg (Ejlertsson, 2005). Eftersom denna studie har relativt lågt antal respondenter, samt att det gäller personalen i förskoleklass tror vi som undersökare att respondenterna svarar detsamma om enkäten skulle genomföras igen vid ett senare tillfälle. Dock kan det bli svårt att få tag på samma respondenter då webbsurveyn lades ut på en social-nätverks-sida.

Validiteten⁸ i arbetet undersöks när vi reflekterar över huruvida enkätfrågorna i arbetet avspeglar, i detta fall, personales arbete med språkutvecklande metoder och aktiviteter i förskoleklassen (Bryman, 2018). Validiteten mäter med andra ord relationen mellan frågorna och syftet i studien (Ejlertsson, 2005). Som vi nämnde tidigare fick vår handledare oss som undersökare att sträva efter en hög ytvaliditet. Med konstruktiv kritik och med hjälp av litteratur och tidigare studier utformades relevanta frågor om språk och språkutveckling i förskoleklassen. Vidare gjordes mätningen bland personal som är verksam i förskoleklass för att kunna öka validiteten mer i studien. Därmed mäter metoden och utformningen syftet med studien. En validitet som är hög bygger däremot på att reliabiliteten är hög, vilket i sin tur påverkas av antalet deltagare och tillförlitligheten av resultatet (Bryman, 2018). Detta är något vi eftersträvat i vår studie då vårt mål är att säkerhetsställa att frågeställningarna avspeglar arbetet med språkutvecklande metoder och aktiviteter i skolans verksamhet. Studiens deltagarnivå är relativt låg. Däremot ser vi att de svar vi fått till oss är trovärdiga då respondenterna har en akademisk utbildning inom utbildning och

⁷ *Reliabilitet*: Beskriver hur tillförlitlig en mätning i en undersökning är. Ett mätinstrument där undersökningen ska kunna upprepas och resultatet då bli detsamma (Eliasson, 2018).

⁸ *Validitet*: Handlar om relevansen i studiens syfte. Det vill säga mäter undersökningen verkligen studiens syfte (Eliasson, 2018).

barnomsorg, samt att enkätfrågorna stämmer in på de aktiviteter som sker i skolorna. Enkäten genomfördes med en kontrollfråga. Med hjälp av en kontrollfråga kan vi beräkna från respondenternas svar att de inte bara kryssat i svaren utan att reflektera över svarsalternativen då 82% inte alls instämde till att språket enbart handlar om det verbala. Detta påvisar att respondenterna har läst igenom enkäten ordentligt och inte bara svarat på första alternativet för att de tror att det är rätta svaret.

Studiens resultat är uträknat av webbsurveyn och har kontrollerats av oss genom att vi sammanställt tabeller och diagram till studien. Genom ett program som räknat ihop svaren minimerades risken för eventuella felberäkningar som kan uppstå vid manuella beräkningar.

Efter avslutad studieundersökning var det 40 procent (n=44) som besvarade enkäten och 60 procent (n=67) bestod av externt bortfall. Då vi valde att genomföra enkätstudien på en webbsurve- sida, innebar det också en risk för oss som undersökare att få ett stort bortfall. Risken med att göra en webbsurvey är att bortfallen även kan medföra skevheter i resultatet. Vi som undersökare till studien kan inte bevisa att bortfallen inte skiljer sig från de som besvarade enkätstudien. Eftersom nivån på deltagare är relativt låg i enkätstudien medför det även att reliabiliteten i studien inte blir speciellt hög. Å andra sidan menar Bryman (2018) att reliabiliteten handlar om tillförlitligheten och att studien ska kunna göras om och få ett resultat som är likvärdigt. Dock tror vi att den externa reliabiliteten kan ha påverkats negativt av att största delen av undersökningen gjordes på en social-nätverks-sida (www.facebook.com). På så vis brister den externa validiteten⁹.

Personal i förskoleklass i en medelstor stad är en urvalsgrupp som är möjlig att återskapa, och kunna få ett likvärdigt resultat. Genom att utgå från de teoretiska utgångspunkter och enkätfrågorna från denna studie, bör inte resultatet kring förskoleklasspersonalens arbetsmetoder och syn på barns språk och språkutveckling skilja sig åt i någon större utsträckning om det skulle mätas igen. Däremot är denna studie även gjord på en social-nätverks-sida (www.facebook.com), vilket medför att det kan bli svårt att få tag på samma respondenter som besvarat denna enkät. Därför blir denna enkätstudiens reliabilitet relativt låg. Studiens frågor har haft en hög validitet, med många och varierande svarsalternativ. Respondenterna har fått utrymme att tillägga aktiviteter och metoder vi kan ha missat som personalen arbetar med.

4.6 Metodanalys

Vi valde att utforma enkäten på www.surveymonkey.com som sammanställde och kodade materialet som vi samlat in. Vi valde att använda en surveyundersökning då vi tror att detta kan minska bortfallet av respondenter på grund av att de enkelt och snabbt kan fylla i enkäten på både en dator samt telefon.

⁹ *Extern validitet*: Är resultatet generaliserbart till det specifika sammanhanget (Bryman, 2018).

I vår frågeställning vill vi ta reda på vilka metoder och aktiviteter personalen i förskoleklass beskriver att de arbetar med för att gynna elevers språk och språkutveckling. Vi började med att göra en univariat analys, det vill säga att vi analyserade en fråga i taget. Genom att använda ordinalvariabel kan vi som undersökare mäta rangordning i mätvärdena mellan respondenterna, men vi kan tyvärr inte bedöma och dra slutsats då avståndet mellan kategorierna inte behöver vara detsamma. Vi har även ett antal frågor som är nominalvariabler, vilket innebär att de frågorna inte går att rangordna. Istället behöver de kategoriseras i grupper (Eliasson, 2018).

Vi började med att räkna ut andelen procent som har besvarat enkäten (40%), därefter andelen procent som ingick i det externa bortfallet (60%). Av det resultatet räknade vi ut andelen procent som besvarat hela enkäten (52%) respektive de ej fullbordade svaren (48%) som ligger inom ramen för det interna bortfallet. Vi valde att utifrån de sammanställda diagrammen från vår webbsurveysida bygga upp tabeller som visar vilka metoder personalen i förskoleklass arbetar med. Till att börja med gjorde vi en univariat analys kopplat till de arbetsmetoder som personalen arbetar med i förskoleklassen för att främja elevernas språkutveckling (tabell 1.). Dessa sammanställde vi i egna tabeller för att studiens läsare lättare ska kunna utläsa fördelningen av svarsalternativen. Arbetet fortgick på samma vis med språkutvecklande situationer (tabell 2.).

För att ta reda på vår andra variabel, hur personalen skattar vikten av att arbeta med språkutvecklande metoder och aktiviteter gjorde vi en univariat analys och sammanställde det i en tabell (tabell 3.) och två diagram (se diagram 2. & diagram 3.). Därefter kontrollräknade vi sammanställningen och jämförde med resultatet från webbenkäten (Bryman, 2018).

För att säkerhetsställa validiteten i studien använde vi oss av en kontrollfråga (tabell 3.) för att se om respondenterna verkligen läser igenom frågorna ordentligt och på så vis säkerhetsställa att frågorna stämmer överens med studiens syfte. I resultatavsnittet redovisar vi tabeller och diagram i löpande text. I analys- och diskussionsavsnittet analyserar och diskuterar vi resultatet samt kopplar till litteratur och tidigare studier. Studiens syfte var att undersöka i vilken omfattning språkutvecklande metoder och aktiviteter används i förskoleklass.

4.7 Metoddiskussion

Vi är medvetna om att urvalsramen inte representerar personal i förskoleklass överlag i Sverige då enkätens omfattning var relativt låg gentemot populationen i sig. Därmed går denna studie inte att generalisera till landets population, då respondenterna som besvarat enkäten utgör en alltför liten del av populationen.

Vi valde ett riktat urval då vi vände oss till en närliggande kommun och en social nätverks sida. Anledningen till att vi valde en närliggande kommun var att det tidigare genomförts en undersökning i den aktuella kommunen med samma ämne hos förskollärare i förskolan. Vi är medvetna om att en kvantitativ studie kan beskriva en

förskönad bild av verkligheten. Eftersom vi inte vet vilka som svarar på enkäten kan vi inte säkerhetsställa att de personerna besitter den kunskap som vi efterfrågar. Respondenterna kan också uppfatta frågorna på skilda sätt. Vi valde en webbaserad enkät då vi tror att det minskar risken för bortfall av respondenter för att de har möjlighet att svara på enkäten på både en dator och telefon, vilket betyder att de kan svara i princip när som helst då de flesta vuxna i dagens samhälle har en telefon som de kommer åt att använda internet på. Däremot kan vi se denna studie utgöra en pilotstudie inför fortsatta studier. Genom en pilotstudie kan det bli synligt om respondenterna uppfattar frågorna likartat, eller om det saknas frågor för att komplettera frågeställningen (Ejlertsson, 2005).

Valet att endast skicka ut enkäten i en kommun visade sig bidra till ett lågt svarsdeltagande. Vi trodde att vår urvalsram var tillräcklig med 21 olika skolor som inkluderade all personal som arbetar i förskoleklassen, men det visade sig att inte ens en person per skola besvarade enkäten under en två och en halv-veckorsperiod. Det innebär att studien fick ett stort externt bortfall av respondenter (Ejlertsson, 2005). Om vi kunnat besöka alla de 21 skolor på något slags personalmöte eller liknande istället för att skicka mail om enkäten, kanske det hade resulterat i mindre bortfall. Bryman (2018) menar att bortfall kan minska vid direktkontakt med respondenterna för att det då ger en känsla av att enkäten blir viktig att besvara.

Vi anser att en svarstid på två och en halv vecka är en rimlig tidsram för att besvara enkäten, samt att vi även skickat ut påminnelser. Men påminnelsen gav inte det resultat vi behövde till de riktlinjer som ska följas kring studien, utan gav istället ett externt bortfall. Vi valde därför att lägga ut enkäten under ett dygn på en socialnätverks-sida www.facebook.com, för att se om vi kunde få in fler svar. Vi beskrev syftet med studien och att vi skulle uppskatta om de kunde besvara enkäten vi utformat. Vi är medvetna om att lägga ut enkätstudien på en social nätverks sida innebär att vi inte kan vara säkra på att respondenterna i den aktuella studien besitter den kunskap som krävs för att kunna besvara frågorna i studien (Bryman, 2018). Att använda en enkätstudie på nätet, gjorde vi för att vi ansåg att en digital enkät är lättåtkomlig för alla. Däremot har vi inte haft med metoder och aktiviteter med digitala hjälpmedel som svarsalternativ i vår egen enkät. Vilket vi i efterhand kan se som en brist i våra svarsalternativ i denna digitaliserade värld vi lever idag. Samt att styrdokumentet (Skolverket, 2018) påvisar arbetet med digitala hjälpmedel.

På många av frågorna följer internt¹⁰ bortfall som innebär att respondenter valt att bortse att svara på enstaka frågor (Ejlertsson, 2005). Detta gör oss fundersamma på om de horisontella svarsalternativen var en bra idé eller inte. Bidrog de horisontella svarsalternativen till att respondenterna av misstag missat att fylla i alla rader på frågorna, eller gjorde de ett medvetet val? Samtidigt ser vi inte det interna bortfallet på 48 procent som något som påverkar resultatet då 52 procent har besvarat samtliga frågor. Av de 111 personer som varit inne på enkätstudien blev det ett externt bortfall på 60 procent. Beror detta på att enkäten är dåligt utformad eller kan det vara så att en

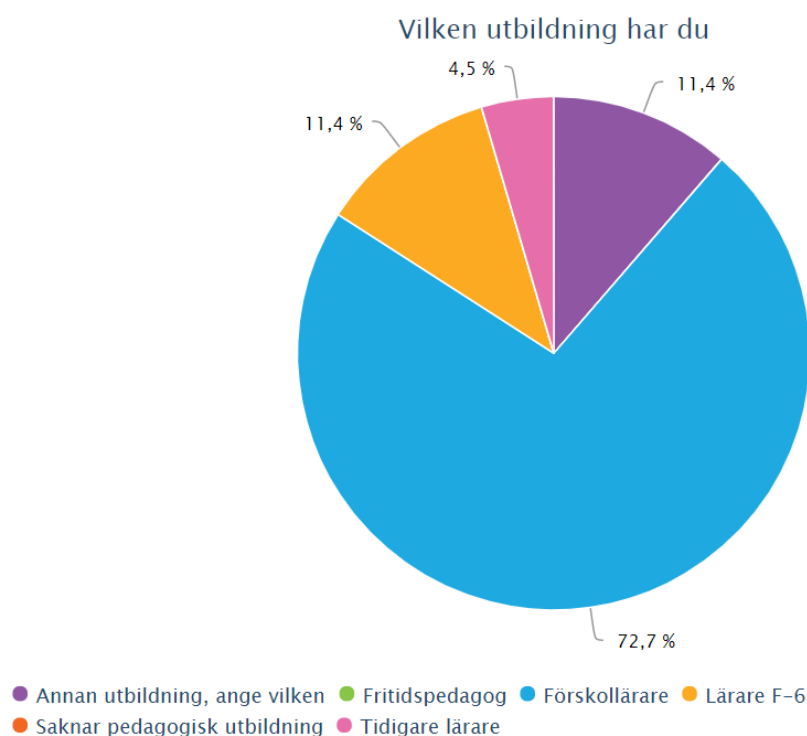
¹⁰ *Internt bortfall*: Bortfall på enskilda frågor bland de som besvarat enkäten (Ejlertsson, 2005).

och samma person varit inne flera gånger för att granska enkäten innan han/hon svarar? Vi kan inte säkert säga hur det ligger till med bortfallen, om de gått in för att titta igenom enkäten innan de besvarar den eller om de bara stängt ner sidan.

5. Resultat

Studiens syfte är att kartlägga i vilken omfattning personalen i förskoleklassen arbetar med språk och språkutvecklande metoder och aktiviteter. Av de 44 respondenterna som deltog var det 73 procent förskollärare (n=32), 11 procent var lärare f-6 (n=5), 11 procent var tidigare lärare (f-3) (n=5) och 5 procent som hade annan akademisk utbildning (n=2) (diagram 1.). Detta belyser att samtliga respondenter har akademisk utbildning, vilket kan vara anledningen till studiens resultat.

Diagram 1. Personalen i förskoleklassens utbildning

5.1 Metoder för språk och språkutveckling

Resultatet visar att respondenterna i denna studie använder sig av många språkutvecklande metoder (tabell 1.). Metoderna som främst används är högläsning 98% (n=42), spel 93% (n=40) och lekar där 93% (n=40) har svarat att de använder det som metod till elevers språkutveckling. 91% (n=39) har svarat att de använder ord- och rimlekar.

86% (n=37) har svarat att de använder bildstöd som arbetsmetod. Språkutvecklande aktiviteter som samarbetsövningar i par eller grupp visar resultatet att 81% (n=35) av respondenterna beskriver att de använder.

Majoriteten av respondenterna svarade att de arbetar med Bornholms-modellen (81%). I resultatet svarar 79% (n=34) att de använder sång som en arbetsmetod. I svarsalternativet dans är det 39% (n=17) som svarar ja och 49% (n=21) som svarar ibland. I resultatalternativet teater är det 16% (n=7) som svarar ja och 63% (n=27) som svarar att det används ibland. 58% (n=25) av respondenterna svarar att de använder bildsamtal som metod och 42% (n=18) svarar ibland.

Enligt svarsresultatet från att använda teckenstöd som arbetsmetod visar det att ett fåtal respondenter använder detta dagligen (23%). Däremot är det flera som svarar att de använder arbetsmetoden ibland (53%). I variabeln *Vad använder personal i förskoleklass för olika metoder för att gynna barns språk och språkutveckling*, svarade 74% (n=32) att de inte använder någon annan metod utöver de svarsalternativ som fanns med. En deltagare svarade att han/hon använder ASL¹¹, en annan att han/hon använder sig av ipad och digitala hjälpmedel och ytterligare en beskriver Bingel¹² som arbetsmetod.

Tabell 1. Metoder som personalen i förskoleklass arbetar med för barns språkutveckling

	Ja	Ibland	Nej	Vet inte
Bornholmsmodellen	35	6	1	1
Teckenstöd	10	23	10	0
Bildstöd	37	6	0	0
Högläsning	42	1	0	0
Ord/ rim lekar	39	3	0	1
Dans	17	21	5	0
Teater	7	27	9	0
Sång	34	9	0	0
Samarbetsövningar i par eller grupp	35	8	0	0

¹¹ ASL: att skriva sig till läsning via dator eller surfplatta som skrivverktyg (Helgotsson och Kjellberg, 2015).

¹² Bingel: ett digitalt arbetsverktyg som ger eleverna övning i svenska, engelska och matematik.

Boksamtal	31	11	1	0
Bildsamtal	25	18	0	0
Lekar	40	3	0	0
Spel	40	3	0	0

I tabell 2. (se nedan) visar resultatet att en övervägande del av personalen i förskoleklassen anser likadant gällande vilka vardagliga situationer elevers språkutveckling sker i. I fem av sex påståenden är resultatsvaren identiska. Resultatet visar att respondenterna 91% (n=40) instämmer helt till att elevers språkutveckling sker i leken, när de spelar spel, på rasten, under måltiden och på samlingen. Resultaten visar att respondenterna svarat likartat om elevers språkutveckling i vardagliga situationer. Det enda som skilde sig var att 93% (n=41) instämmer helt i påståendet om att interaktion med andra är en språkutvecklande vardaglig situation.

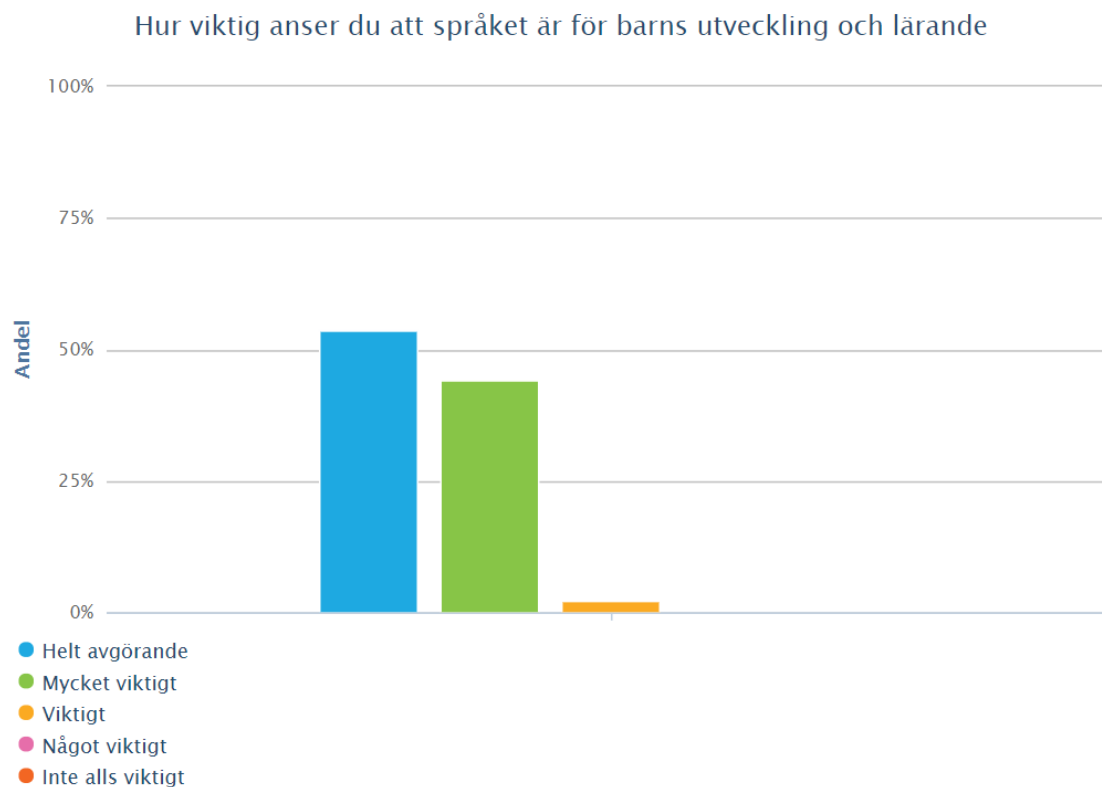
Tabell 2. Språkutvecklande situationer

	Instämmer helt	Instämmer	Instämmer något	Instämmer inte alls	Vet ej
I interaktion tillsammans med andra	41	3	0	0	0
I leken	40	3	0	0	0
När ni spelar spel	40	3	0	0	0
På rasten	40	3	0	0	0
Under måltiden	40	3	0	0	0
Under samlingen	40	3	0	0	0

5.2 Vikten av att arbeta med språkutvecklande metoder och aktiviteter i förskoleklass

Resultatet visar att 53% av respondenterna ser att språkutvecklande metoder och aktiviteter är "helt avgörande" för elevers språkutveckling medan 44% ser att det är mycket viktigt (diagram 2.).

Diagram 2. Språkets betydelse för barns utveckling och lärande

I tabell 3 (se nedan) visas resultatet från vilka aktiviteter som respondenterna anser bidrar till barns språkutveckling. Respondenterna ser sin egen roll i elevers språkutveckling då 96% instämmer helt eller delvis i påståendet att hur de själva benämner omvärlden har betydelse för barns språkutveckling. Ingen av deltagarna ser att elevers språkutveckling enbart handlar om det verbala språket utan majoriteten ser också att bildsamtal 84%, boksamtal 79% och lek 79% bidrar till elevers språkutveckling. Samtliga av instämmer (21%) eller instämmer helt (79%) i påståendet att lek med andra barn bidrar till språkutveckling.

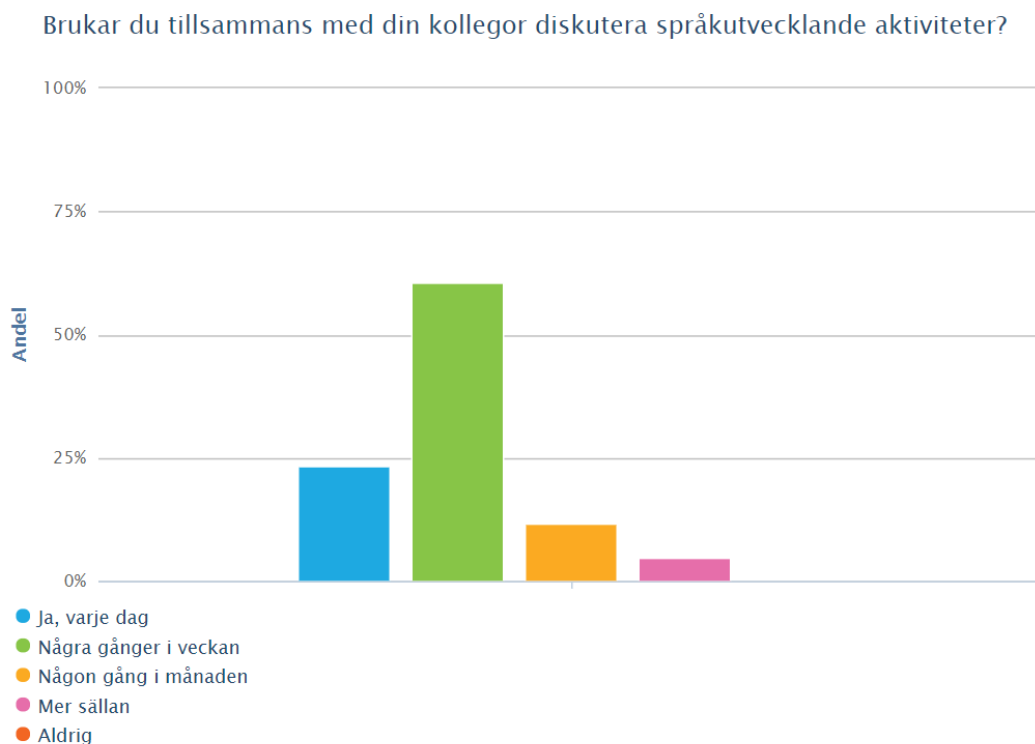
Det är 74%(n=32) av respondenterna som instämmer helt och 21%(n=9) som svarat att de instämmer till att bildstöd bidrar till elevers språkutveckling. Det är 50% (n=22) som instämmer helt, 27% (n=12) som instämmer och 20% (n=9) som instämmer något i att teckenstöd bidrar till elevers språkutveckling. Flera av respondenterna svarade att de anser att kroppsspråket bidrar till elevers språkutveckling, 70%(n=31) har svarat att de instämmer helt och 23%(n=10) svarar att de instämmer. Att ljudningsträning av ord bidrar till elevers språkutveckling anser 63%(n=27) och 25%(n=11) instämmer.

Tabell 3. Aktiviteter som personalen anser bidrar till barns språkutveckling

	Instämmer helt	Instämmer	Instämmer något	Instämmer inte alls	Vet ej
Du som vuxen, benämner omvärlden och vad som sker i den.	9	7	6	0	1
Barns språkutveckling handlar enbart om det verbala språket	0	2	6	36	0
I leken med andra barn	34	9	0	0	0
Genom att använda kroppsspråk	31	10	3	0	0
Genom att använda teckenstöd	22	12	9	0	1
Genom att använda bildstöd	32	9	2	0	0
Att föra boksamtal	34	9	0	0	0
Att föra bildsamtal	36	7	0	0	0
Träna ljudning av ord	27	11	3	2	0

Kollegiala samtal om språkutveckling (diagram 3.) anges förekomma varje dag (23%) eller flera gånger i veckan (60%).

Diagram 3. Personalens diskussioner om språkutvecklande aktiviteter

Utifrån de öppna enkätfrågorna visar resultatet att personalen i förskoleklass diskuterar tillsammans med kollegor aktiviteter som är språkstimulerande för eleverna. Ämnen de diskuterar är hur de ska arbeta för att nå sitt mål med aktiviteten, samt hur väl arbetet med aktiviteterna har fungerat. De diskuterar även boksamtal, rim, lekar, spel, musik och rörelse. Enskilda elever kan också uppmärksammas i samtalen då både de elever som behöver stöd eller utmaningar i sin språkutveckling kan diskuteras. Implementeringen av läroplansmålen kan också diskuteras liksom hur olika arbetsmaterial som ASL och Bornholms-modellen kan främja elevernas lärande. Diskussioner om hur arbetet kan fortgå för språkutvecklingen om de ritar sagor, vilka ord eleverna ska få satsa på att lära sig denna månad, samt läs och skrivförberedande aktiviteter. Många av respondenterna diskuterar samma eller liknande språkutvecklande aktiviteter.

6. Analys och diskussion

Vi har i vår enkätstudie givit svarsalternativ som styrt in respondenterna i det sociokulturella tänket. Vi har utformat frågorna utifrån hur det sociokulturella perspektivet ser på lärande, där språket är det primära och flätas samman med allt (Gibbons, 2018). Det sociokulturella fokus som vi utgår ifrån i enkätstudien kan vi bland annat se i de frågor där vi mäter respondenternas syn på hur eleverna lär bäst.

Som Gibbons (2018) beskriver är det genom att dela kunskaper och erfarenheter som vi människor öppnas upp för lärande och utveckling. Det vi kan se i resultatet är att respondenterna använder ett medvetet bruk av språkutvecklande metoder och aktiviteter för eleverna. Däremot kan vi inte säkerhetsställa att det är så i praktiken.

Gibbons (2018) menar att i alla sociala konstellationer sker en kommunikativ utveckling. Hon menar även att den individuella människans kunskaper blir en produkt av det man lär sig i socialiseringen. I studiens resultat kan vi se att respondenterna har en samsyn på det teoretiska perspektiv som studien bygger på, då respondenterna svarade de alternativ som det sociokulturella perspektivet utgår ifrån. Som vi tidigare nämnde kan vi inte säkerställa att det är respondenternas egna tankar som belyses i studien, eller om det är det teoretiska perspektiv som studien grundar sig på som styr in respondenternas svar på det spåret. Vi kan genom resultatet utläsa att alla respondenter ansåg att språket är helt avgörande, mycket viktigt och viktigt för barns utveckling och lärande. Det intressanta för oss som undersökare blir därför vad skillnaden är mellan de respondenter som anser att det är helt avgörande och de som anser att det är viktigt. Finns det någon skillnad eller ser de på viktigt och helt avgörande på olika sätt? På så vis blir det svårt att tolka resultaten då vi har svårt att dra en gräns mellan vad skillnaden är.

Med en kvalitativ datainsamling hade vi kunnat ställa följdfrågor och gått djupare in på svaren och därmed skapat oss en förståelse för vad respondenterna menar med sina svar. Bryman (2018) tar upp att i en kvalitativ studie får respondenterna möjlighet till att utveckla sina svar och vi som undersökare har möjlighet att vidareutveckla våra frågor genom följdfrågor. Det hade gett oss en bättre möjlighet till att få klarhet i hur respondenterna tänker kring att språket är viktigt för barns utveckling och lärande. De metoder som respondenterna främst använder innefattar social interaktion som också är central inom det sociokulturella perspektivet. Där sker lärande i interaktion med andra i alla situationer och är en process som pågår livet ut. Vygotskijs tankar är att med tidigare erfarenheter och i interaktion tillsammans med andra kan vi ta till oss och bemästra ny kunskap (Säljö, 2011).

Det vi har sett utifrån resultatet är att de flesta respondenterna använder sig av många olika språkutvecklande metoder och aktiviteter. Detta tror vi kan bero på att samtliga har akademisk utbildning och därmed kunskap om språkstimulerande metoder och aktiviteter som främjar elevernas utveckling och lärande. Genom att personalen arbetar med frågor som är tankeställande och ord som är nya och "svåra" för eleverna, kan elevernas nyfikenhet utökas. Får eleverna även arbeta i grupp- och parövningar för att lösa problem tillsammans blir det ett värdefullt lärande för språkutvecklingen. När eleverna tillsammans får samtala och tänka blir det på en nivå som är högre än om de genomfört det enskilt (Gibbons, 2018). Det är näst intill alla respondenter (98%) som använder sig av högläsning men ett mindre antal som använder boksamtal (72%) i verksamheten. Vi ställer oss frågan som undersökare varför antalet högläsning (98%) skiljer sig gentemot boksamtal (72%). Kan det bero på att boksamtal kräver kontinuitet

på ett annat sätt än vad högläsning gör? Eller handlar det om att personalen ser det som en större och svårare metod än vad det egentligen är? Vi upplever däremot att 72% är högt tillsammans med de som ibland (26%) för boksamtal. Vi tror återigen att dessa resultat kan bero på att det är respondenter som har akademisk utbildning som besvarat enkäten. Därmed är de även pålästa om vikten av att diskutera texter. När elever och personal tillsammans samtalar om en text, kan texten få en djupare innebörd och skapa en läslust hos eleven (Jönsson, 2007). Det bidrar till ett större ordförråd, vilket gör det lättare för eleven i sin framtida läsning att avkoda ord (Test, Cunningham, Lee, 2012). Enligt Skolverket (2018) ska personalen skapa tillfällen för eleverna där de får samtala, ställa frågor och framföra sina egna tankar. Detta för att eleverna ska få öva på hur språket uppfattas och påverkar både sig själv och andra. Gibbons (2018) skriver att det är viktigt att sammanfatta en text samt att läsa samma bok ett flertal gånger, för att ge eleven en möjlighet till att skapa sig en förståelse för texten. Men om personalen inte samtalar om boken som lästs, kan det då innebära att eleven kan mista förståelsen för boken? Och medför det även att eleven får brister i sin språkutveckling? Ser man det utifrån studiens sociokulturella perspektiv, är språket ett verktyg som bidrar till att vi människor tillsammans kan lära och tänka (Säljö, 2017). Att skapa boksamtal och par- eller gruppaktiviteter där eleverna får samtala ger eleven en framgångsrik språkutveckling menar Gibbons (2018).

Vi kan däremot inte säga något om i vilken mån respondenterna arbetar med de olika språkutvecklande aktiviteterna och metoderna i verksamheten, då vi inte gjort observation i någon förskoleklass. Vad kan personalens aktiva arbete med språkutvecklande metoder och aktiviteter från tidig ålder med eleverna ha för påverkan på PISA-mätningarna? Kommer resultaten att påverkas positivt, eller vända och gå nedåt igen? Kan ett aktivt arbete med språkkompetent personal gynna de svenska elevernas resultat i internationella mätningar eller spelar inte arbetet någon roll? Det är svårt för oss som undersökare att uttrycka att ett aktivt arbete som gynnar elevernas språk och språkutveckling skulle göra att svenska elevers resultat i PISA-mätningar skulle ligga i toppen. Resultaten vi fått till oss av respondenterna är att de arbetar aktivt ute i de aktuella skolorna med elevers språk och språkutveckling, då respondenterna ser att det är en betydande faktor till elevernas fortsatta språk- och läsutveckling. I och med att det är det första obligatoriska förskoleklassåret, kan det kanske även bidra med att alla elever får samma förutsättningar från början, att all förskoleklasspersonal arbetar efter styrdokumentet (Skolverket, 2018) och alla elever har samma mål att uppnå.

Studiens utgångspunkt har fokuserat på det Gibbons (2018) beskriver, att man tillsammans med andra lär sig vad och hur man ska tänka för att sedan i olika sammanhang kunna överföra kunskapen. Vi har i arbetet med studien intagit ett fokus kring elevers språkutveckling, vilket yttrar sig i den litteratur som är vald till studien. Fokuset har därmed ej varit på personalens arbete med språk och språkutveckling i litteratur-söket, vilket vi fått klarhet i under studiens gång. Vi kan koppla svaren respondenterna delgivit oss att de ser elevernas lärande och utveckling ske under

dagens alla situationer till litteraturen studien grundar sig på. Vi kan även koppla respondenternas svar kring språkutvecklingslärandet i vardagliga situationer till det teoretiska perspektivet som studien grundar sig på.

Vi kan se att både verbala och icke verbala kommunikativa arbetsmetoder sker i förskoleklassen, vilket har en betydelse då personalen lägger en grund för elevernas läs- och skrivutveckling (Gärdenfors, 2011). Därför är det viktigt att skapa lärandesituationer där eleverna får språkliga redskap och verktyg för sin språkutveckling. Utifrån resultatet kan vi se att personalen använder många olika språkutvecklande metoder och aktiviteter till eleverna. Att lägga något värde i vad som är aktivitet eller metod verkar det inte finnas någon gräns emellan. Genom resultatet kan vi tyda att det är precis detsamma, en metod i sig kan vara just en aktivitet. Enligt det sociokulturella perspektivet är det inte fel att använda många olika metoder då språket har många meningsfulla sidor och uttrycksformer. Den verbala formen är däremot den mest centrala i språkförmågan och avgörande för att vi ska bli tänkande människor. Detta är det som lägger grunden för elevernas skriv- och läsutveckling (Gärdenfors, 2011). Kan det vara därför respondenterna beskriver så många olika språkutvecklande aktiviteter? Eller besitter de kunskapen om vad som gynnar elevers språk och språkutveckling? Vi som undersökare kan inte veta hur det verkligen ser ut i praktiken, men vi kan delge vad studien resulterar i. Det är att respondenterna anser att metoder och aktiviteter som högläsning, boksamtal, bildsamtal, ljudning av ord, rimma och samtala tillsammans är viktiga att arbeta med för elevernas språk och språkutveckling. Flertalet arbetar med Bornholms-modellen (81%), som bygger på att eleverna till en början får lära sig att skilja på ljuden i sin omgivning som sedan vidareutvecklas till rim och ramsor, meningar, ord och stavelser (Häggström, 2003). Om det är en utformad arbetsmodell som används i hela Sverige har vi tyvärr ingen kunskap om. Samtidigt visar tidigare studier (Test, Cunningham, Lee, 2012) att lärsituationer där eleverna får tala bidrar till en utveckling av ordförråd, en förståelse för ord samt bidrar det till en rikare språkutveckling. Det är därmed viktigt att personalen arbetar med ljud och stavelser på ett lekfullt sätt för eleverna så att de ska kunna knäcka läskoden inför sin fortsatta kommunikationsutveckling (Bruce och Sventelius, 2010). Den fonologiska medvetenheten som arbetet med Bornholms-modellen kan medföra är att den kan förebygga läs- och skrivsvårigheter. Att arbeta med modellen redan i förskoleklass kan bidra till att eleven får den kunskap och de verktyg som krävs för den alfabetiska principen (Kratz, 2011).

Efter utläsandet av resultat blev vi som undersökare fundersamma hur det kan komma sig att det är 53% (n=23) som använder teckenstöd ibland och 23% (n=10) dagligen. Beror det på att det används när de identifierat ett individuellt behov hos elever, eller handlar det om okunskap hos respondenterna att förmedla teckenstöd? Med en brist i hur teckenstöd ska förmedlas, kan det bli svårt för personalen att använda det som en språkutvecklande metod. Trots att personalen ser det som ett språkutvecklande hjälpmedel. Personalen vet troligtvis vet det som Westerlund (2009) påpekar, att använda teckenstöd som kommunikation kan förstärka det verbala ordet och kan på så sätt underlätta elevers inläring och förståelse.

På samma vis är bildstöd ett förstärkande verktyg till det verbala ordet och det är många av respondenterna som använder sig av bildstöd. Dock vet vi inte på vilket sätt bildstöd används ute i praktiken, då vi inte hade någon följdfråga till detta. Det kan vi dock se som en utveckling inför fortsatta studier, att det ställs mer följdfrågor för att få en djupare inblick i lärarnas arbete.

Det är en nödvändig livskunskap för barn och unga under de första tjugo åren att få möjlighet till att kunna kommunicera. Kärnan till den sociala interaktionen med andra sker via kommunikation. När barn lär sig att kommunicera med andra, bidrar det till att de har lättare för att interagera med sin omvärld menar Bain, James och Harrison (2015). Deltagarna i denna studie ser språkutvecklande metoder som en nyckel till barns språkutveckling, då språket också betraktas som det primära i all undervisning (Gibbons, 2018) blir de språkutvecklande metoderna och aktiviteterna särskilt viktiga i förskoleklassverksamheten.

Kan studiens resultat härledas till en förskole-tradition som också fått utrymme i förskoleklassen, med tanke på att övervägande respondenter är utbildade förskollärare? Engdahl och Ärlemalm- Hagsér (2016) beskriver att det i lekens värld finns mycket lärande att hämta. Där tränas elevernas sociala kompetens och utforskande av sin egen personlighet. Frivillighet, koncentration och upprepning är något som kännetecknar leken. Leken och lärandet hör ihop men är inte sammankopplade med varandra. Leken är något som eleverna är i medan lärandet är i eleven. I leken får eleverna övning i kommunikation, social interaktion, turtagning och samspel (Engdahl & Ärlemalm- Hagsér, 2016). I resultatet framgår det att respondenterna ser leken som en bidragande faktor i elevernas språk och språkutveckling. Däremot framgår inte i vilken mån eleverna får utrymme till lek. I efterhand kan vi se att det skulle behövts som en kompletterande fråga.

Med en individanpassad skolform där förskoleklassens undervisning ska utgå från varje elevs enskilda behov och intresse (Skolverket, 2018), bör vi ställa oss frågan om undervisningen i de aktuella skolorna som resultatet påvisar, är rätt för alla elever? Är synen på lärande från ett sociokulturellt perspektiv det bästa och rätta sättet för alla elever? I läroplan (Skolverket, 2018) finns drag av det sociokulturella perspektivet om hur lärande i skolan ska gå till. Samtidigt ser respondenternas svar ut att vara utifrån ett sociokulturellt perspektiv. Om det är en medveten eller omedveten handling från respondenterna kan vi inte utläsa, då vi som undersökare utformat enkäten utifrån ett sociokulturellt perspektiv och därmed även svarsalternativen.

Men om vi återgår till om det är en bra syn på lärande eller ej, kan vi fundera på om denna typ av undervisning är bra för de elever som har ett behov av att arbeta ensamma för att lättare kunna förstå och lära sig för utveckling. Vad får de eleverna ut av att lära i interaktionen tillsammans med andra? Hur skapar personalen tillfällen för lärande och utveckling till de eleverna? Som vi tidigare nämnde om en individanpassad undervisning som ska utgå från varje elevs enskilda behov och intresse (Skolverket, 2018), blir vår fråga om den svenska läroplanen är så individanpassad som det framgår att den ska vara. Enligt vår mening utgår den från att alla elever lär på samma vis. I

och med det är det många elever som kan mista sin individuella studieplan för att utvecklas på bästa möjliga sätt.

7. Slutsats

Systematisk träning i språklig medvetenhet är en betydande och viktig förberedelse för elevernas tidiga läsinlärning (Kratz, 2011). Vi kan i resultatet se att respondenterna använder språkutvecklande metoder och aktiviteter som gynnar elevers språk och språkutveckling. Många av respondenterna i den aktuella studien anser att arbetet med språkutvecklande metoder och aktiviteter är helt avgörande eller mycket viktigt för barns språkutveckling. Respondenterna använder sig av ett systematiskt och metodiskt tillvägagångssätt för att gynna och förbereda eleverna för sin fortsatta språkutveckling. Ett sammanfattande citat för studien beskrivs bäst som Gärdenfors (2011) skriver *"En individ föds inte som människa, men blir en."* (Gärdenfors, 2011. S. 9)

8. Fortsatta studier

Efter att ha avslutat denna studie kan vi se den som en pilotstudie. Den skulle kunna fortgå som en studie om hur språk och språkutveckling ser ut i praktiken i förskoleklassen. Genom att studera praktiken genom observationer och intervjuer, kan studien ge en djupare förståelse och synliggöra hur metoderna och aktiviteterna ser ut i praktiken i skolans verksamhet. En bra metod kan vara att observera i vilken utsträckning högläsning och boksamtal sker. Samt observera och intervjua personalen i förskoleklass om hur de arbetar med den individuella elevens studieplan för att den ska utvecklas på bästa möjliga sätt.

Referenslitteratur

Arnqvist, A. (2016). Barn i förskolan. Från ramsor till bokstäver.I, Engdahl & E,Årlemalm-Hagsér, (red). (2016). *Att bli förskollärare - mångfacetterad komplexitet*. Stockholm: Liber.

Bain. J, James. D, Harrison. M. (2015). Supporting communication development in the early years: A practitioner's perspective. *Sage journals. Volume: 31 issue: 3, page(s): 325–336*.

Hämtad från:

<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0265659015596795>

Bernerson, G. (2012). *Lärande och utveckling*. Stockholm: Sanoma Utbildning
Bingel. Sanoma utbildning.

Hämtad från:

<https://www.sanomautbildning.se/sv/produkter/digitala-laromedel/bingel/>

Bjar, L & Liberg, C. (red). (2003). *Barn utvecklar sitt språk*. Författarna & Studentlitteratur.

Bjar, L. Liberg, C (2003). Språk i sammanhang. L, Bjar & C, Liberg. (red). (2003). *Barn utvecklar sitt språk*. Författarna & Studentlitteratur.

Bruce, B. Sventelius, E. (2010, 23 september). Språkstimulans - vad är det?. (*Pedagogiska magasinet nr 1/10*)

Hämtad från:

<https://pedagogiskamagasinet.se/sprakstimulans-vad-ar-det/>

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.

Engdahl, I. Årlemalm-Hagsér, E. (red). (2016). *Att bli förskollärare - mångfacetterad komplexitet*. Stockholm: Liber.

Ejlertsson, G. (2005). *Enkäten i praktiken- en handbok i enkätmetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Eliasson, A (2018). *Kvantitativ metod från början*. Lund: Studentlitteratur.

Forsell, A. (red). (2011). *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Författarna & Liber.

Gibbons, P. (2018). *Stärk språket stärk lärandet. Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.

Gärdenfors, P. (2010). *Lusten att förstå- Om lärande på människans villkor*. Stockholm: Författaren och Natur & Kultur

Helgotsson, A. Kjellberg, U. (2015) "Vad är ASL?". Hämtad från:
<https://pedagoghalmstad.se/2015/10/13/vad-ar-asl/>

Häggström, I (2003). *Elever med läs- och skrivsvårigheter/ dyslexi*. L, Bjar & C, Liberg. (red). (2003). *Barn utvecklar sitt språk*. Författarna & Studentlitteratur

Jönsson, K. (2007). *Litteraturarbetets möjligheter*. (Doktorsavhandling, Malmö studies in educational sciences No. 33). Malmö: Holmbergs.
Hämtad från:
<http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/4089/Avhandling.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kratz, H. (2011). *Barns tidiga läsutveckling - En studie av tidiga språkliga och kognitiva förmågor och senare läsutveckling*. (Licentiatavhandling inom Forskarskolan i läs- och skrivutveckling Stockholm 2011). Stockholm: Universitetstryck.
Hämtad från:
<http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:463566/FULLTEXT03.pdf>

Lacerda, F. (2012). *Barns talspråkutveckling - en komplex och mångfacetterad process*. Stockholms universitet.
Hämtad från:
<http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:537289/FULLTEXT01.pdf>

Lundgren, U. Säljö, R. Liberg, C. (red). (2017). *Lärare Skola Bildning- grundbok för lärare*. Stockholm: Natur & Kultur

Rehn-Lindberg, C. (2013). ASL – språklekar och motorikövningar istället för bokstavsformande. *Pedagog malmö*.
Hämtad från:
<https://pedagog.malmo.se/2013/03/05/asl-spraklekar-motorikovningar/>

Skolverket (2011) (rev. 2018). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2019 A). *Obligatorisk förskoleklass*.

Hämtad från:

<https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/obligatorisk-forskoleklass>

Skolverket (2019 B). *PISA: en studie om kunskaper i matematik, naturvetenskap och läsförståelse*.

Hämtad från:

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/internationella-jamforande-studier-pa-utbildningsområdet/pisa-internationell-studie-om-15-aringars-kunskaper-i-matematik-naturvetenskap-och-lasforstaelse>.

Strandberg, L. (2009). *Vygotskij i praktiken. Bland plughästar och fusklappar*. Norstedts

Säljö, R. (2017). Den lärande människan- teoretiska traditioner 203. U, Lundgren, R, Säljö & C, Liberg. (red). (2017). *Lärare Skola Bildning- grundbok för lärare*. Stockholm: Natur & Kultur

Säljö, R. (2011). L. S. Vygotskij- forskare, pedagog och visionär. A, Forsell. (red). (2011). *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Författarna & Liber.

Test, J. Cunningham, D. Lee, A (2010). *Talking With Young Children: How Teachers Encourage Learning*. (DIMENSIONS OF EARLY CHILDHOOD Volume 38, Number 3). Hämtad från:

https://www.southernearlychildhood.org/upload/pdf/Talking_With_Young_Children_2.pdf

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig: https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1529480532631/Godforskningssed_VR_2017.pdf

Waldmann, C., Sullivan, K P. (2017). Att stödja barns språkliga utveckling: Miljöer, lärtillfällen och interaktioner i klassrum. In: S, Bendegard, U, Melander Marttala & M, Westman (ed.), *Språk och norm: Rapport från ASLA:s symposium, Uppsala universitet. 21-22 april 2016* (pp. 160-168). Uppsala: Uppsala universitet.

Hämtad från:

<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1160339/FULLTEXT02>

Westerlund, M. (2009). *Barn i början- språkutveckling i förskoleåldern*. Stockholm: Natur & Kultur.

Bilaga 1

Missivbrev

Hej!

Vi heter Linda Albornoaz och Lina Ericson och är studenter från förskolläraryr utbildningen på Mälardalens högskola. Vi läser sjunde och därmed vår sista termin och arbetar just nu med vår studie i det självständiga arbetet. Syftet med vår studie är att se till vilken omfattning språk och språkutvecklande aktiviteter och metoder används i förskoleklassen. Vi har ett stort intresse för språk och språkutveckling och vill gärna ta del av hur ni som personal i förskoleklass arbetar med språkutvecklande aktiviteter och i vilken omfattning ni arbetar med språkutvecklande metoder. Vi har valt att samla information genom en enkätundersökning.

Ditt deltagande i enkäten är frivillig och du kan när du vill avbryta deltagandet i enkäten. Vi kommer givetvis beakta de etiska principerna, vilket innebär att informationen vi får av dig som deltagare, endast används i den aktuella studien. Som medverkande i vår studie och enkät svarar du helt anonymt på frågorna. Inga obehöriga personer får tillgång till den information vi samlar in. När studien blivit publicerad kommer det insamlade materialet raderas. Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Mälardalens högskola, som i sin slutversion läggs ut på databasen Diva.

Studien riktar sig till dig som arbetar i förskoleklass, och frågorna är riktade så att vi kan få en bild om i vilken omfattning arbete med barns språk och språkutveckling i förskoleklassen sker. Samt vad du som lärare i förskoleklass ser som språkutvecklande metoder och aktiviteter.

Har du några frågor är du varmt välkomna att höra av dig till oss via mail.

Med vänliga hälsningar

Linda Albornoaz & Lina Ericson

Kontaktuppgifter:

Linda Albornoaz Laz17001@student.mdh.se

Lina Ericson Len15008@student.mdh.se

Handledare Tuula Vuorinen: tuula.vuorinen@mdh.se

Bilaga 2

Brev till rektorer i samband med enkäten

Hejsan!

Vi heter Linda Albornoz och Lina Ericson och är studenter från förskolläraryrket på Mälardalens högskola. Vi läser sjunde och därmed vår sista termin och arbetar just nu med vår studie i det självständiga arbetet. Arbetet handlar om språk och språkutveckling i förskoleklass. Till arbetet har vi gjort en enkät som vi gärna ser att er personal som arbetar i förskoleklass svarar på. Vi vore tacksamma om du kan vidarebefordra vårt missivbrev samt enkät länken till din personal i förskoleklassen.

Med vänliga hälsningar Linda & Lina

<https://www.surveio.com/survey/d/H3E6T3L4M5D3N5L5L>

Bilaga 3

Språk och språkutveckling hos barn förskoleklassen

Hej!

Tack för att du besöker oss. Genom att fylla i denna 5-15 minuters enkät hjälper du oss nå bästa möjliga resultat.

[Starta en Enkät Nu](#)

1. Ange din ålder*

2. Vilken utbildning har du*

Välj ett svar:

Förskollärare

Fritidspedagog

Lärare F-6

Tidigare lärare

Saknar pedagogisk utbildning

Annan utbildning, ange vilken

3. Antal år jag arbetat inom utbildning och barnomsorg*

Välj ett svar:

1- 4

5- 9

10- 14

15- 19

20- 24

25- 29

30- 34

35<

4. Ange hur många år du arbetat i förskoleklass*

5. Har arbetat i*

Välj ett svar:

I förskoleklass och förskola

Förskoleklass

I förskoleklass och skola

Förskola, förskoleklass och skola

6. Hur många år har du arbetat på din nuvarande arbetsplats*

Välj ett svar:

1- 4

5- 9

10- 14

15- 19

20<

7. Vilka av nedanstående aktiviteter anser du bidrar till barns språkutveckling*

Kryssa i det du anser passar mest in:

Du som vuxen, benämner omvärlden och vad som sker i den

Instämmer helt Instämmer Instämmer något Instämmer inte alls Vet ej

Barns språkutveckling handlar enbart om det verbala språket

Instämmer helt	Instämmer	Instämmer något	Instämmer inte alls	Vet ej
----------------	-----------	-----------------	---------------------	--------

I leken tillsammans med andra barn

Instämmer helt	Instämmer	Instämmer något	Instämmer inte alls	Vet ej
----------------	-----------	-----------------	---------------------	--------

Genom att använda kroppsspråk

Instämmer helt	Instämmer	Instämmer något	Instämmer inte alls	Vet ej
----------------	-----------	-----------------	---------------------	--------

Genom att använda teckenstöd

Instämmer helt	Instämmer	Instämmer något	Instämmer inte alls	Vet ej
----------------	-----------	-----------------	---------------------	--------

Genom att använda bildstöd

Instämmer helt	Instämmer	Instämmer något	Instämmer inte alls	Vet ej
----------------	-----------	-----------------	---------------------	--------

Att föra boksamtal

Instämmer helt	Instämmer	Instämmer något	Instämmer inte alls	Vet ej
----------------	-----------	-----------------	---------------------	--------

Att föra bildsamtal

Instämmer helt	Instämmer	Instämmer något	Instämmer inte alls	Vet ej
----------------	-----------	-----------------	---------------------	--------

Träna ljudning av ord

Instämmer helt	Instämmer	Instämmer något	Instämmer inte alls	Vet ej
----------------	-----------	-----------------	---------------------	--------

8. Brukar du tillsammans med dina kollegor diskutera språkutvecklande aktiviteter? *

Välj ett eller flera svar i varje rad, Kryssa i det som stämmer in mest:

Ja, varje dag	Några gånger i veckan	Någon gång i månaden	Mer sällan	Aldrig
---------------	-----------------------	----------------------	------------	--------

9. Om JA, beskriv gärna om vad för aktiviteter ni diskuterar*Skriv ett eller flera ord...***10. Hur viktig anser du att språket är för barns utveckling och lärande****Välj ett eller flera svar i varje rad:*

Helt avgörande Mycket viktigt Viktigt Något viktigt Inte alls viktigt

11. Använder du några speciella metoder för att stimulera och utveckla barns språk? **Skriv ett eller flera ord...***12. Använder du själv eller tillsammans med dina kollegor någon gemensam metod/aktivitet för barns språkutveckling? ****Välj ett eller flera svar i varje rad:**Bornholmsmodellen*

Ja Ibland Nej Vet inte

Teckenstöd

Ja Ibland Nej Vet inte

Bildstöd

Ja Ibland Nej Vet inte

Högläsning

Ja Ibland Nej Vet inte

Ord/rim lekar

Ja Ibland Nej Vet inte

Dans

Ja Ibland Nej Vet inte

Teater

Ja	Ibland	Nej	Vet inte
----	--------	-----	----------

Sång

Ja	Ibland	Nej	Vet inte
----	--------	-----	----------

Samarbetsövningar i par eller grupp

Ja	Ibland	Nej	Vet inte
----	--------	-----	----------

Boksamtal

Ja	Ibland	Nej	Vet inte
----	--------	-----	----------

Bildsamtal

Ja	Ibland	Nej	Vet inte
----	--------	-----	----------

Lekar

Ja	Ibland	Nej	Vet inte
----	--------	-----	----------

Spel

Ja	Ibland	Nej	Vet inte
----	--------	-----	----------

13. Om du använder någon annan metod/aktivitet, ange och beskriv gärna kortfattat vilken*Skriv ett eller flera ord...***14. Anser du att det är de planerade aktiviteterna som är viktiga för barnens språkutveckling***

Välj ett eller flera svar i varje rad

<i>Instämmer helt</i>	<i>Instämmer</i>	<i>Instämmer något</i>	<i>Instämmer inte alls</i>
<i>Vet inte</i>			

15. Anser du att barnens språkutveckling kan ske i situationer som..***Välj ett eller flera svar i varje rad:***I interaktion tillsammans med andra*

Instämmer helt Instämmer Instämmer något Instämmer inte alls Vet inte

I leken

Instämmer helt Instämmer Instämmer något Instämmer inte alls Vet inte

När ni spelar spel

Instämmer helt Instämmer Instämmer något Instämmer inte alls Vet inte

På rasten

Instämmer helt Instämmer Instämmer något Instämmer inte alls Vet inte

Under måltiden

Instämmer helt Instämmer Instämmer något Instämmer inte alls Vet inte

Under samlingen

Instämmer helt Instämmer Instämmer något Instämmer inte alls Vet inte

16. Vad anser du främst främjar en god språkuppfattning**Skriv ett eller flera ord...***17. Språk och språkutveckling anser du kommer till uttryck genom att barnen****Välj ett eller flera svar i varje rad**Arbetar i grupp*

Instämmer helt Instämmer Instämmer något Instämmer inte alls Vet inte

Arbetar i par

Instämmer helt Instämmer Instämmer något Instämmer inte alls Vet inte

Arbetar enskilt

Instämmer helt Instämmer Instämmer något Instämmer inte alls Vet inte